

ДО ІСТОРІЇ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

УДК 94:32.019.5:[323.266:316.776.32](470:476)

© *Ольга ГАПЕЄВА*

ЗМІСТ ІНФОРМАЦІЙНИХ КАМПАНІЙ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

Розглядаються інформаційні кампанії, форми і методи інформаційного впливу, що здійснює Російська Федерація в інформаційному просторі Республіки Білорусь. Дослідження побудовано за проблемно-хронологічним принципом. На основі вивчення документальних джерел виокремлено економічні та політичні причини конфліктності між двома державами. До наукового обігу залучено матеріали, опубліковані на шпальтах ЗМІ.

Ключові слова: *пострадянський простір, інформаційна сфера, інформаційно-пропагандистська діяльність, інформаційні операції, інформаційні кампанії.*

Республіка Білорусь є одним з активних учасників інтеграційних утворень на пострадянському просторі: СНД, ОДКБ, Союзної держави Росії та Білорусі та ЄврАзЕС. Але попри це, між Російською Федерацією та Республікою Білорусь час від часу спалахують економічні та інформаційні конфлікти. Так, починаючи з 1996 р., відбулися п'ять «газових війн», «молочна», «цукрова» та «калійна» війни, які супроводжувались інформаційними кампаніями зі сторони Російської Федерації. Крім того, політика «м'якої білорусизації», інтерес до власної історії та мови викликають жваві дискусії на російському телебаченні й у ЗМІ.

Метою статті є дослідження інформаційної складової частини міждержавних відносин Російської Федерації (далі – РФ) та Республіки Білорусь (далі – РБ) у контексті політико-економічних суперечностей та доведення гіпотези, що деструктивна діяльність пропагандистських структур РФ у РБ здійснюється із застосуванням раніше апробованих форм, методів та інструментарію впливу на суспільну (історичну) свідомість населення пострадянських держав.

Новизна дослідження полягає передусім у залученні до наукового обігу документальних джерел інформації, аналітичних матеріалів, виступів та інтерв'ю політичних діячів із питання, що вивчається, та є першою спробою цілісного дослідження історичного явища – інформаційного протистояння – між РФ і РБ. Зауважимо, що цитати наводяться в перекладі українською мовою.

З метою ознайомлення із студіюванням проблемних питань взаємовідносин між РФ та РБ, ми проаналізували зміст баз даних електронних наукових бібліотек: Наукової електронної бібліотеки періодичних видань НАН України (<http://dspace.nbuv.gov.ua/>); Наукової електронної бібліотеки РФ (http://elibrary.ru/project_free_access.asp); Наукової системи «Соціонет» (<http://socionet.ru/>); бази даних East View Information Services (<http://www.eastview.com>) та бібліографічних і реферативних баз даних: Scopus, Google Scholar, Україніка наукова.

Доробок вітчизняних і зарубіжних учених із питання, що досліджується, можна умовно поділити на кілька змістовних груп, а саме:

1) наукові студії, метою яких є визначення геополітичного статусу РБ в інтеграційних проектах на пострадянському просторі (І. Мельничук, О. Неменський, В. Пашковський);

2) дослідження історико-правових аспектів функціонування Союзної держави Росії та Білорусі (Ю. Головин, О. Караткевич);

3) вивчення інформаційної політики, стану забезпечення інформаційної безпеки та ролі ЗМІ у формуванні іміджу Союзної держави Росії та Білорусі (В. Барабаш, О. Минаков, С. Попов, О. Трифанова).

Для нашої студії цікавими є дослідження, у яких розглядаються передумови інформаційних конфліктів між РФ і РБ. Зокрема, пошук «комунікативного компромісу» між РФ і РБ розглядає Ю. Тагільцева [1, 185]. На думку авторки, інформаційне протистояння між двома державами має «...амплітудний характер, який пов'язаний передусім із політичною активністю перших осіб держав та конфліктами в економічній сфері» [1, 185]. Заслужує на увагу стаття К. Горбелевої у співавторстві з Ю. Чернишовим, у якій розглядається вплив російсько-білоруських міждержавних відносин на процес сприйняття білорусів у РФ [2]. Так, на думку авторів, джерелами формування стереотипів сприйняття білорусів виступають державна пропаганда, ЗМІ та особисті спостереження росіян, але ставлення до білорусів залежить від політики президента РБ – О.Г. Лукашенка [2]. Така тематика, зауважують автори, з'являється в російських засобах масової інформації здебільшого:

- у періоди загострення міждержавних економічних суперечностей, шляхом навішування ярликів: «дармоїди», «білоруси-халявщики», «вони живуть за наш рахунок» тощо [2, 71].

- під впливом політичного курсу, що проводить О.Г. Лукашенко. За статистикою, протягом 2007 – 2010 рр. (коли відбулися «газові», «калійні», «цукрова війна») чисельність прихильників О. Лукашенка у РФ суттєво скоротилася та зменшилася кількість російських громадян, які вважали Білорусь дружньою державою [1]. Зауважимо, що у 2017 р., за даними опитування ВЦІОМ, 22% росіян оцінюють діяльність О. Лукашенка позитивно; 72% вважають, що він підтримує РФ тоді, коли йому це вигідно, та лише 17% визнають його проросійським політиком [3].

- позиціонування Білорусі на міжнародній арені (формула «Білоруси – ті ж росіяни, тільки зі знаком якості»), що сприймається неоднозначно [2, 71].

У статті Е. Реви та С. Казеева досліджується формування негативного іміджу РФ опозиційними ЗМІ Білорусі, механізми і прийоми, які використовують при цьому журналісти [4].

Також варто вказати на ґрунтовні аналітичні огляди І. Тишкевича й О. Харламової, присвячені особливостям інформаційної стратегії РБ як інструменту відповіді на інформаційну агресію РФ на сучасному етапі державотворення, аналітичні доповіді дослідницького центру «Євразійські держави у перехідний період» (East Center) та аналітичного центру Belarus Security Blog [5, 6, 7, 8].

Перш ніж перейти до аналізу інформаційних кампаній з боку РФ щодо РБ, нагадаємо перебіг відомих міждержавних конфліктів у економічній сфері, що відбулися між двома державами впродовж останніх двадцяти двох років: це п'ять «газових», «цукрова», «молочна» й «калійна» війни. Деякі російські дослідники починають розгляд «газових» війн із 2000 р., тобто після обрання В.В. Путіна президентом РФ, проте перші протиріччя між РФ і РБ, як свідчать офіційні документи, виникли дещо раніше [1; 9].

Перша газова війна (1995 – 1996 рр.) відбулася ще за президентства Б.М. Єльцина. Її причиною стала заборгованість РБ за блакитне паливо. Саме тоді вперше постало питання передачі РФ, у рахунок боргу, активів білоруських підприємств, зокрема «Белтрансгазу». Зрештою, питання було вирішено підписанням так званого «нульового варіанта»: РБ відмовилася від матеріальних претензій до РФ, що виникли через несплату останньою вартості вивозу та обслуговування ядерної зброї. Сторони домовилися про сплату за газ товарами білоруського виробництва. Слід зауважити, що на початку XXI ст. грошовий складник у взаєморозрахунках між двома країнами становив усього 19,9 відсотків [1; 9]. 8 грудня 1999 р. відбулося підписання Договору про створення Союзної держави Росії та Білорусі.

Причиною другої газової війни (1999 – 2000 рр.) стали «непорозуміння» між РФ і РБ, пов'язані із введенням мита на нафту, імпортовану з РФ у РБ та відмова Білорусі вводити мито на нафтопродукцію, виготовлену з цієї нафти. Окрім того, виникли питання через невиконання зобов'язань про інтеграцію білоруських трубопроводів до російської газотранспортної системи, передбачених Союзним договором 1999 р. Для вирішення суперечностей було укладено угоду щодо реструктуризації білоруського боргу впродовж трьох наступних років. У 2002 р. між РФ і РБ підписано угоду про поставку газу за внутрішньоросійськими цінами та створення спільного газотранспортного підприємства «Газпрому» і «Белтрансгазу». Саме цього року О. Лукашенко вперше зіткнувся з інформаційною кампанією проти нього зі сторони російських ЗМІ [1; 9].

Третя газова війна (2003 – 2004 рр.) пов'язана із затягуванням процесу приватизації «Белтрансгазу», відмовою введення єдиної валюти, відімкнення Білорусі від газозабезпечення (лютий 2004 р.), підвищенням РФ цін на експорт

газу для Білорусі і, відповідно, підвищенням цін за транзит газу з боку Білорусі для європейських споживачів. У січні 2004 р. розпочалася чергова інформаційна кампанія такою тезою: «Беларусь ворует российский газ». Унаслідок використаних компрометуючих матеріалів рейтинг О. Лукашенка значно впав. Інформаційна кампанія закінчилася тим, що половина акцій «Белтрансгазу» була продана на користь «Газпрому» [1, 180].

Після завершення референдуму про зняття конституційних обмежень щодо вибору О. Лукашенка в черговий раз на пост президента РБ відбулася потужна двотижнева інформаційна атака з боку РФ, приводом до якої став збіг у часі двох подій: проведення референдуму – 7 вересня 2004 р. та трагедія в Беслані 1 вересня 2004 р. Лейтмотивом інформаційної кампанії стала теза про використання президентом Білорусі подій у сусідній республіці на свою користь [10;11].

У 2005 – 2006 рр. виникли спірні питання щодо виходу РБ на продовольчий ринок РФ та бажання останньої отримати контроль над автомобільною промисловістю РБ. До того ж виник борг через несплату за блакитне паливо, що призвело до обмеження поставок газу на 45%. Ще у грудні 2006 р. попереднє, успішно використане гасло: «Беларусь ворует газ» було підкріплене більш вагомим формулюванням: «Беларусское руководство недоговороспособно в принципе» [1; 6; 9; 11].

«Цукрова» війна 2006 р. розпочалася через запровадження російською стороною правил ввозу білоруського цукру через єдиний митний пункт з обов'язковою перевіркою якості товару: причиною стали підозри РФ щодо реекспорту цукру з третіх країн. У відповідь білоруською стороною було припинено імпорт російських алкогольних виробів та кондитерської продукції.

«Молочна» війна 2009 р. характеризується заборонаю ввезення 500 видів білоруських молочних продуктів на територію РФ через відсутність документації за новим російським технічним регламентом. У відповідь О. Лукашенко не прибув на червневий саміт ОДКБ у Москві, на якому розглядалися питання створення колективних сил оперативного реагування держав-членів Договору.

«Калійна» війна 2009 – 2010 рр. пов'язана з боротьбою за калійний ринок. Економічний конфлікт завершився перемогою Білорусі, проте розгін демонстрантів після президентських виборів 2010 р. спричинив введення антибілоруських санкцій зі сторони країн Заходу.

«Нафтова» війна 2010 р. – це війна за скасування мита на російську нафту.

У 2013 р. приводом для економічної війни став арешт та звинувачення у перевищенні службових повноважень директора «Уралкалій». У відповідь РФ зауважила на неякісну білоруську продукцію та обмежила подачу нафти у РБ. Пізніше була досягнута домовленість про співпрацю між «Уралкалієм» та «Білоруськалієм» у світових масштабах [1]. Чергова газова війна спалахнула навесні 2016 р. через механізм формування цін на блакитне паливо.

Ю. Тагільцева стверджує, що «...інформаційні війни між РФ є наслідком впливу РБ на уряд РФ шляхом економічного і політичного шантажу з метою отримання зручних умов поставки й транспортування газу і нафти» [1, 182].

Натомість мінський політичний експерт О. Дзермант в інтерв'ю НСН зауважив, що Лукашенко не зробив нічого на шкоду Росії, він лише відстоював права Білорусі на зовнішньополітичній арені: «Такий образ (Лукашенка) пов'язаний із картинкою, яку подають російські ЗМІ. Говорити про хитрий шлях не доводиться, адже Лукашенко ні у зовнішній, ні у внутрішній політиці не робить нічого такого, чого б не робила Росія» [12].

У загальному сенсі інформаційна кампанія – це сукупність узгоджених та взаємопов'язаних інформаційних операцій, що проводяться для досягнення певних результатів.

Так, зміст матеріалів, розміщених у ЗМІ РФ та РБ, дозволяє виявити щонайменше шість інформаційних кампаній, які відбулися протягом 2010 – 2016 рр. між двома державами.

1. Використання компрометуючих матеріалів щодо Президента Республіки Білорусь. «Крестный батька» як інформаційна кампанія напередодні президентських виборів 2010 р.

Попри три попередні інформаційні кампанії проти О. Лукашенка, про які зазначалося вище, ідеться про діяльність РФ напередодні виборів президента РБ у 2010 р.

4 липня на російському каналі НТВ побачила світ перша серія фільму «Крестный батька» [12]. Аналітики зауважують, що фільм ґрунтується на матеріалах, оприлюднених незалежними ЗМІ РБ ще до виборів президента держави, проте залишилися поза увагою російських ЗМІ.

Фільм складається з чотирьох частин. До уваги глядачів подано матеріал про взаємини між президентом та опозицією, зокрема про випадки зникнення з невідомих причин найактивніших опозиціонерів. Білоруський лідер стверджує, що слова з його виступів були вирвані з контексту, а події, долучені до фільму, суперечать дійсності. Цікаво, що це була далеко не перша спроба створити фільм про О. Лукашенка: за кілька днів до президентських виборів 2006 р. російські телевізійники у складі шістьох груп завітали до Білорусі та роз'їхалися по всій країні. Проте завдяки зусиллям спецслужб РБ усі вони були вчасно вислані з країни [13;14].

У відповідь на «Крестного батьку» в ефірі Першого каналу білоруського телебачення 16 липня вийшло інтерв'ю з опальним президентом Грузії М. Саакашвілі. 20 липня в газеті «Республіка», відповідно, був розміщений матеріал «Сусіди очима експертів» – доповідь опозиційних російських політиків Бориса Немцова і Володимира Мілова «Путин. Итоги. 10 лет». Після цього в інтерв'ю газеті «Коммерсантъ» В. Путін достатньо принизливо висловився на адресу О. Лукашенка, а територію Посольства Росії в Мінську закидали пляшками із запальною сумішшю. Сторони звинуватили одна одну в організації провокації [15].

2. Звинувачення РБ у «русофобській» політиці

Як уже йшлося вище, така інформація спрямована передусім на посилення негативного сприйняття РБ та її президента, створення іміджу штучного «ворога».

Слід зауважити, що кількість подібних матеріалів суттєво збільшилася впродовж 2016 р. На підтвердження розглянемо зміст низки матеріалів, наприклад, статті «Этнический национализм по украинскому образцу: куда идет Беларусь?», розміщеної інформаційним агентством Eurasia Daily у січні 2016 р. Так, інтерес до власного історичного коріння, вивчення історії Білорусі рідною мовою інтерпретується як державна пропагандистська кампанія. Автор підкреслює, що під «...риторичні заяви про вірність інтеграційним проектам із Росією Білорусь повільно, але впевнено рухається до моделі етнічного націоналізму за українським зразком» [16]. Не обійшлося і без критики кампанії білорусизації: «На заходи з білорусизації були виділені чималі кошти, незважаючи на те, що Білорусь перебуває в катастрофічному економічному стані і просить кредит у МВФ на виплату відсотків за попередніми кредитами. Заходи щодо витіснення російської мови викликають підтримку дій влади навіть у дуже націоналістично налаштованих ЗМІ, які зазвичай налаштовані критично до будь-яких ініціатив режиму Лукашенка» [16].

У лютому 2016 р. у російській газеті «Взгляд» був розміщений матеріал «Информационная война: поле битвы – Беларусь». У публікації автор висловлює стурбованість зростанням націоналістичних та проєвропейських настроїв у Білорусі: «Захід всіма силами намагається впливати на населення республіки за допомогою ЗМІ. Зважаючи на їхню популярність, така політика рано чи пізно приведе до успіху. Білоруська молодь буде «зомбована» українцями антиросійською пропагандою». Для того щоб зупинити процес білорусизації, РФ (вважає автор) має активно долучитися до інформаційної війни [17].

Наприкінці листопада 2016 р. центральні російські канали звернули увагу на недопущення розвитку в РБ українського сценарію подій: ідеться про ток-шоу «Соседи. Время покажет» (Перший канал) та ток-шоу «Процесс» (канал «Звезда»), на яких обговорювалися питання про зростання націоналістичних настроїв у РБ [18]. Приводом для обміну думками стала презентація книжки білоруського історика Олега Трусова «История средневековой Европы V – XV вв.». Збурення викликала фраза, у якій йшлося про те, що білоруси як нація з'явилися на 200 років раніше, ніж росіяни. Для підкріплення змістового навантаження на глядача в передачі використано відеоряд, у якому групи молоді в Мінську і Києві скандують «русофобську» речівку. Червоною стрічкою передачі стала думка: не можна втратити Білорусь, як втратили Україну. Проте білоруські аналітики стверджують відсутність зв'язку між книжкою О.Трусова і скандуванням групи молодих людей, до того ж навіть хронологічно ці події не збігалися з продемонстрованим сюжетом: «такі передачі спрямовані на пробудження емоцій, замішаних на

стереотипах масової свідомості аудиторії» [18]. У цьому контексті білоруська газета «Наша Ніва» провела соціологічне опитування на тему: «Чи варто білорусам брати участь у російських пропагандистських шоу?» 53% респондентів дали негативну відповідь [19].

На початку грудня 2016 р. у РБ затримали трьох місцевих журналістів, які готували матеріали для російських сайтів білоруською мовою та яких звинуватили за деякими статтями КК РБ. Міністр інформації РБ Л. Ананіч наголосила на недопустимості перетворення інформаційного простору країни на арену протистояння й конфліктів.

3. Антибілоруська істерія у російських ЗМІ

Наприкінці вересня 2015 р. міжнародна моніторингова організація CIS-ЕМО представила доповідь «Белорусский национализм против Русского мира», створену за підтримки РФ [20]. Автори, зокрема, вважають, що «...націоналістичні тенденції особливо проявились у Білорусі на тлі української кризи: десятки молодих білорусів виїхали на Донбас для участі в каральних операціях проти мешканців історичної Новоросії» [20, 3].

25 – 26 вересня 2015 р. у Москві відбулася міжнародна конференція «Русофобия и информационная война против России», на якій головний редактор журналу «Новая экономика» Сергій Шиптенко виступив із доповіддю «Русофобия у СМІ Беларусі». «Пропаганда русофобії в Білорусі має системний характер, добре фінансується й координується, – зауважив журналіст. – Русофобія в Білорусі має яскраво виражений антиросійський акцент, отримує практичний вихід у формуванні вкрай негативного іміджу Росії та росіян як нації, з якими вкрай небезпечно мати справи навіть у торгівлі, не кажучи про щось більше» [21]. Слід зауважити, що С. Шиптенко є одним із фігурантів скандалу навколо російського інформаційного агентства Regnum, був затриманий у грудні 2016 р. у РБ за статтю «Розпалювання расової, національної або релігійної ворожнечі».

Ще один з учасників конференції – Андрій Геращенко, голова громадської організації «Русский дом» – висловив думку, що у зв'язку із ситуацією на Донбасі, де йде війна за свободу та право використання рідної російської мови, у Білорусі активізувалися націоналістичні та нацистські течії, що є результатом антиросійської політики, мета якої нагнітання русофобії, спроба розхитати міжнародні та міжконфесійні відносини» [22].

26 січня 2017 р. у Вищій школі економіки (Москва) відбулася конференція «БелоРусский диалог». Один із фрагментів виступу політолога Андрія Суздальцева звучить так: «Зовнішньополітичний курс Республіки Білорусь в умовах жорсткого протистояння між Росією та Заходом зазнав серйозної і вже незворотної корекції: цілком чітко позначився відхід країни від союзу з Російською Федерацією, у білоруських ЗМІ наростає антиросійська пропаганда, а ухиленню від виконання союзницьких зобов'язань надається ідеологічне обґрунтування» [23].

19 липня міністр закордонних справ Білорусі Володимир Макей узяв участь у презентації книги Антонія Зунди, Ілгварса Бутуліса, Інєсіса Фелдманіса і Даїни Блеієре «Історія Латвії». На думку В. Макея, «...це підкреслює повагу і прагнення Латвії до підтримки національної ідентичності білоруського народу» [23]. Проте росіяни представили власну оцінку книжці – специфічний пропагандистський продукт, який знадобився владі Латвії для виправдання своєї агресивної антиросійської риторики і формування з Росії країни-агресора. «...Макей подав усім русофобам, як білорусько-прибалтійським, так і світовим, зрозумілий знак «я з вами» [23].

4. Заперечення історії білоруського народу

«Видно, як на очах кристалізується нова історія білоруської державності. Це досить тривожний симптом», – зауважила експерт Російського інституту стратегічних досліджень Світлана Тихонова 29 січня 2013 р. в інтерв'ю ІА Regnum [23]. Зокрема, вона висловила припущення, що у Білорусі активізувалися суспільно-політичні організації, які за підтримки державних структур акцентують увагу на польському баченні історії [23]. А історик М. Малишевський в інтерв'ю тому ж інформаційному агентству на тему ревізійських тенденцій у сучасній РБ висловив стурбованість вилученням терміна «Вітчизняна війна» щодо подій 1812 р.; ліквідацією Мінської російської культурної громади «Русь» та відмовою від проведення параду 9 травня [24]. Філософ і публіцист Лев Криштапович своєю чергою вказав, що ідеї білоруського націоналізму мають на меті нав'язати польсько-шляхетську історію замість російської.

Відомий журналіст Юрій Баранчик, шеф-редактор аналітичної редакції ІА Regnum, у публікації «Беларусский путь: раздумья на обломках украинского проекта» стверджує, що ніякого білоруського народу взагалі не існує: «Мені здається, що пора закінчувати з цією вигаданою триєдністю російської нації, яка складається з росіян, білорусів та українців і лише вносить сумбур і протиріччя у вихідну концепцію Руського миру. Те, що історично склалися території околиці і Білої Русі, – ще не означає, що є народи, які відповідають цим територіям» та «... ні про яку самостійну білоруську мову бути не може в стратегічній перспективі» [26]. За повідомленням інформагентства РІА Новості Ю. Баранчик оголошений у міжнародний розшук.

Директор Російського інституту стратегічних досліджень Леонід Решетников підтримує Ю. Баранчика й заперечує факт існування білоруської мови. Він, зокрема, оголосив, що білоруська мова була створена указом Компартії 90 років тому, а Білорусь не може існувати як незалежна держава у відриві від Росії: «Білорусь – це історична частина великої Росії. Це частина нашого народу» [27]. У відповідь МЗС Білорусі 22 грудня 2016 р. вручило ноту російському дипломатові Вадиму Гусеву, назвавши заяви Решетникова «неприпустимими», а також такими, що суперечать «стратегічному характеру білорусько-російських

відносин». Білоруські державні ЗМІ також не залишилися осторонь: 24 грудня у програмі «Клуб редакторів» голова Білоруської телерадіокомпанії Геннадій Давидько запропонував запровадити кримінальну відповідальність за білорусофобію: «Коли пишуть, що Білорусь – недодержава, білоруси – недонація, хіба це не цілеспрямована дезінформація з метою дестабілізації держави?» [27].

5. Спроба створити єдиний підручник з історії країн СНД

Тему створення й функціонування історичних комісій для вирішення спільних проблем історії країн колишнього СРСР ми досліджували в наукових студіях [28; 29]. У січні 2014 р. у РФ закінчилось обговорення нового методичного комплексу російської історії та ухвалено рішення щодо впровадження його у систему освіти. До того ж підручник позиціонується як зразок для країн СНД [30]. Проте білоруські історики виявили чимало фактів викривлення історичної правди й наполягають, що спільний підручник з історії для країн СНД може охоплювати виключно період існування СРСР.

6. Діяльність православної церкви та прихильників «Руського мира»

У наших попередніх дослідженнях виявлено, що під гаслами збереження соціально-культурних традицій та підтримання взаємовідносин із співвітчизниками, починаючи з 1993 р., на півострові Крим громадсько-політичними організаціями та партіями проросійського спрямування здійснювалася цілеспрямована інформаційна політика щодо формування антиукраїнської світоглядної позиції в молодіжному середовищі. Окрім загальновідомих форм діяльності (проведення акцій протесту, мітингів і пікетів) окремим напрямом роботи серед молоді стала організація молодіжних проросійських військово-патріотичних таборів, члени яких узяли активну участь у подіях «Кримської весни».

У цьому контексті викликає зацікавлення діяльність проросійських воєнізованих угруповань у РБ. Таким прикладом є створення молодіжних таборів під патронатом Руської православної церкви, де інструкторами працюють російські найманці, які мають досвід бойових дій на Донбасі [31].

«При оптимістичному для нас сценарії, антибілоруська медійна кампанія – спроба змусити погодитися нашу країну на російський варіант закінчення нескінченного газового спору. При песимістичному – це підготовка ґрунту до захоплення Білорусі перед російськими президентськими виборами в 2018 р.», – вважає білоруський медіаексперт Л. Миндлин [18].

Аналіз інформаційних кампаній РФ щодо РБ дає підстави для висновку, що РФ у своїй роботі активно використовує попередній досвід щодо кампаній на пострадянському просторі. До того ж форми, методи та інструментарій інформаційних кампаній пройшли апробацію у придністровському, вірменсько-азербайджанському, киргизько-узбецькому, російсько-естонському

та російсько-українському конфліктах: викривлення історичних фактів задля впливу на суспільну (історичну) свідомість населення з врахуванням цільової аудиторії; звинувачення в русофобських настроях та нагнітання антиросійської істерії; заперечення власної історії Білорусі та критика політики білорусизації, а також цілеспрямована діяльність у молодіжному середовищі.

Джерела та література:

1. Тагильцева Ю. Р. «Брат ты мне или не брат?», или информационно-психологическая война в контексте российско-белорусских отношений / Ю.Р. Тагильцева // Политическая лингвистика. – 2014. – №4 (50). – С.180 – 186.
2. Горбелева Е. А. Эволюция стереотипов восприятия белорусов в России / Е.А. Горбелева, Ю.Г. Чернышов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://izvestia.asu.ru/2012/4-2/hist/TheNewsOfASU-2012-4-2-hist-11.pdf>.
3. Россияне считают Лукашенко хитрым политиком [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nsn.fm/hots/rossiyane-schitayut-lukashenko-khitrym-politikom.html>.
4. Рева Е. К. Образ России как информационный конструкт в постсоветском пространстве (на материалах газеты «Народная Воля») / Е.К. Рева, К. С. Казеева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://elibrary.ru/download/elibrary_22016209_45083138.pdf.
5. Тышкевич Игорь, Харламова Ольга. Как Лукашенко пытается сформировать беларускую идентичность / И. Тышкевич, О. Харламова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hvylya.net/analytics/politics/kak-lukashenko-pyitaetsya-sformirovat-belaruskiyu-identichnost.html>.
6. Тышкевич И. Беларусь шагает к самой себе / И. Тышкевич [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.tsn.ua/blogi/themes/politics/belarus-krochyc-da-samoy-syabe-574279.html>.
7. Anti-Belarus disinformation campaign in Russian media: Trends, features, countermeasures [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <http://east-center.org/media-analysis/>.
8. EAST Center: в российских СМИ началась антибелорусская истерия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belaruspartisan.org/politic/365574/>.
9. Некрашевич Н. Как вели себя в газовых войнах Россия и Беларусь / Н. Некрашевич [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <http://inosmi.ru/belorussia/20100622/160774896.html>.
10. Халип И. Лукашенко навсегда / И. Халип [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://2004.novayagazeta.ru/nomer/2004/66n/n66n-s20.shtml>.
11. Политическая «калыханка» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://afn.by/news/i/116593>.
12. Образ «хитрого» Лукашенко в Минске назвали выдумкой российских [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nsn.fm/policy/politolog-obraz-khitrogo-lukashenko---vydumka-rossiyskikh-smi.html>.
13. НТВ заявило о намерении выпустить «Крестного батьку-4» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://charter97.org/ru/news/2010/8/26/31655/>.
14. Крестный Батька Лукашенко. Полная версия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=3pRmFiZQ2og>.
15. СМИ: Противостояние между Минском и Москвой вошло в новую стадию [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mouby.com/news/26571/>.

16. Этнический национализм по украинскому образцу: куда идёт Белоруссия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://eadaily.com/ru/news/2016/01/25/etnicheskiy-nacionalizm-po-ukrainskomu-obrazcu-kuda-idyot-belorussiya>.
17. Кот Г. Информационная война: поле битвы – Беларусь? / Г. Кот [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-38460096>.
18. Зачем российское ТВ раскручивает тему «белорусских русофобов»? <http://naviny.by/article/20161125/1480082695-zachem-rossiyskoe-tv-raskruchivaet-temu-belorusskih-rusofobov>.
19. Российский Первый канал посвятил ток-шоу учебнику истории Трусова. От Беларуси были Кибальчич и Стужинская [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://nn.by/?c=ar&i=180990&lang=ru>.
20. Кирилл Аверьянов-Минский, Владислав Мальцев. Белорусский национализм против русского мира. – М.: ММО «СIS-ЕМО», 2015. – 192 с.
21. Сергей Шиптенко: Русофобия в СМИ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bditelnost.info/2015/11/14/sergey-shiptenko-rusofobiya-v-smi-belorussii/>.
22. Андрей Геращенко: Нацисты в Белоруссии поднимают головы! [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ross-bel.ru/analitika-portala-vmeste-s-rossiey/news_post/andrey-gerashchenko-natsisty-v-belorussii-podnimayut-golovy.
23. Глава белорусского МИД прикладывает руку к оправданию фашизма? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://regnum.ru/news/polit/2313776.html>.
24. Эксперт: Белорусская власть будет поддерживать польское видение истории Белоруссии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://regnum.ru/news/polit/1618841.html>.
25. Историк: В Белоруссии всё более вольготно себя чувствует описанная Достоевским сволок [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://topwar.ru/30147-istorik-v-belorussii-vse-bolee-volgotno-sebya-chuvstvuet-opisannaya-dostoevskim-svoloch.html>.
26. Юрий Баранчик. Белорусский путь. Размышления на обломках «украинского проекта» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.stoletie.ru/vzglyad/beloruskij_put_164.htm.
27. Директор института в РФ заявил, что Беларусь идет по пути Украины, а белорусский язык создали большевики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gordonua.com/news/worldnews/direktor-instituta-v-rf-zayavil-что-belarus-idet-po-puti-ukrainy-a-beloruskiy-yazyk-sozdali-bolsheviki-165251.html>.
28. Гапеева О.Л. Феномен Української революції 1917 – 1921 рр. в інформаційно-пропагандистській діяльності Російської Федерації / О. Гапеева // Схід. – №1(147). – С. 53 – 59.
29. Гапеева О.Л. Историко-ментальні складові конфліктності в інформаційній сфері між Росією та країнами Балтії / О. Гапеева // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія. – Вип.1, ч.2. – Тернопіль, 2017. – С. 60 – 65.
30. История, которой не было. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.secret-r.net/arkhiv-publikatsij/31-2014/istoriya-kotoroj-ne-bylo>.
31. Как в Беларуси возвращают «православный Талибан» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belaruspartisan.org/politic/334902/>.

© Ольга ГАПЕЕВА

СОДЕРЖАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ КАМПАНИЙ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ПРОТИВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Автор исследует информационные кампании, формы и методы информационного воздействия, которые осуществляет Российская Федерация в информационном пространстве Республики Беларусь. Статья построена по проблемно-хронологическому принципу. На основе изучения документальных источников выделены экономические и политические причины конфликтности между двумя государствами. В научный оборот введены материалы, опубликованные на страницах СМИ.

Ключевые слова: *постсоветское пространство, информационная сфера, информационно-пропагандистская деятельность, информационные операции, информационные кампании.*

© Olga GAPEYEVA

CONTENT OF INFORMATION CAMPAIGNS OF THE RUSSIAN FEDERATION AGAINST THE REPUBLIC OF BELARUS

The author researches the forms and methods of information influence realized by the Russian Federation in the information space of Belarus.

The article is based on the documentary sources. The author outlines the main directions of information campaigns against Belarus. The article is based on the problematic-chronological fundamental. The economic and political causes of conflict between the two states are singled out.

Key words: *post-Soviet space, information sphere, information and propaganda activity, historical commissions.*